

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Кафедра філософії і суспільних наук

РОБОЧА ПРОГРАМА
«Релігійні процеси в Україні та світі» (ВК6)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

(підпис)

Шаkun Н. В.

(прізвище та ініціали)

« 01 » вересня 2025 р.

Розробник (-и): Киселиця Світлана Володимирівна, к. філос. н., доцент
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Робочу програму навчальної дисципліни обговорено на засіданні кафедри філософії і суспільних наук
(назва кафедри)

Протокол № 8 від «01» вересня 2025 р.

Узгоджено з гарантом освітньої програми:

(підпис)

Шаkun Н.В.

(прізвище та ініціали)

1. Загальна інформація про дисципліну.

Тип дисципліни	Вибіркова
Мова викладання	українська
Рік навчання та семестр	2 рік навчання, 3 семестр ОПП «Аналітика суспільно-політичних процесів»
Викладач (-і)	Киселиця Світлана Володимирівна , к. філос. н., доцент кафедри філософії і суспільних наук
Профайл викладача (-ів)	https://dfss.stu.cn.ua/kafedra/komanda/komanda-kyselyczya/
Контакти викладача	kvim37@stu.cn.ua kvim37@gmail.com

2. Анотація курсу. Навчальна дисципліна «Релігійні процеси в Україні та світі» є важливою галуззю знань, що вивчає духовну культуру людства. Її вивчення надає можливість здобувачам вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за ОПП «Аналітика суспільно-політичних процесів» спеціальності 033 «Філософія» галузі знань 03 «Гуманітарні науки» ознайомитись зі складними цивілізаційними процесами, які відбуваються в сучасному культурно-антропологічному просторі України та світу. Об'єкт навчальної дисципліни – релігія. Предметом навчальної дисципліни є методологічне підґрунтя філософського аналізу релігійних процесів в Україні та світі.

Релігійне життя, незважаючи на свою автономність, є тісно пов'язаним із глобальними змінами, яких зазнає людство з другої половини ХХ ст. в усіх царинах життєдіяльності – економічній, політичній, науковій, морально-етичній і таке інше. Активні соціальні трансформації останніх десятиліть очевидно не останньою чергою залежать і від зсувів суто духовного виміру, зокрема, секуляризації, десекуляризації, уніфікації, плюралізації, фундаменталізації, глокалізації, приватизації, публіцизації, атеїзації, клерикалізації, антропологізації, гендеризації, політизації, деполітизації тощо. Розуміння сутності цих процесів, опанування знаннями, які мають цілокупно характеризувати сучасний стан і тенденції розвитку релігійного світу, надають можливість вчасно зорієнтуватися в плині подій, визначити основні напрямки їх розгортання, бачити роль тих чи інших релігійних віровчень та їх лідерів, так званих духовних наставників, у суспільному поступі людства.

ЗВО мають усвідомлювати складність релігійних процесів, їх залежність/незалежність від політичних, державних, суспільних інтересів в кожній конкретній ситуації. Курс покликаний сформувати у студентів систему знань і навичок філософського аналізу духовних процесів, вміння толерантно поводитись у людській спільноті, дотримуючись гуманітарного права. Курс складається із двох змістових модулів: «Релігійні процеси як частина суспільного розвитку: методологічні підходи», «Релігійні процеси в сучасній Україні: від епохи тоталітаризму до лібералізації та демократизації релігійного життя»

3. Мета і цілі курсу. Основна мета дисципліни – ознайомити з основними релігійними процесами сучасності та минулщини, розвинути у здобувачів вищої освіти здатність слідувати принципам свободи совісті, гарантованого в демократичних співтовариствах, толерантно ставитись до вибору віросповідань інших. Задля досягнення мети необхідно виконати низку завдань: послідовне вивчення змісту курсу формує у здобувачів вищої освіти науковий погляд на роль релігій в сучасному житті світу та України, навчає збалансовано оцінювати присутність, діяльність, наміри, активності різних релігійних течій, рухів, організацій. Знайомлячись з християнськими, ісламськими та буддистськими й такими іншими стратегіями розвитку, розширювати своє уявлення про спільне і відмінне між релігіями у їхньому розумінні свого місця і ролі в світових процесах, про форми комунікацій між релігіями, про світові міжрелігійні рухи, про діалог їх лідерів. Особливий акцент робиться на досвіді України у міжконфесійному спілкуванні, що стане добрим теоретичним підґрунтям формування власної культури діалогу як з представниками інших релігій, так і розмаїтими громадянськими організаціями та об'єднаннями. кореляція теоретичних знань із власним досвідом; імплементація гуманістичних настанов у професійну діяльність аналітика/аналітикині суспільно-політичних процесів та світоглядну позицію суб'єкта доцільної діяльності.

Під час вивчення дисципліни ЗВО має набути або розширити загальні компетентності, передбачені освітньою програмою:

ЗК2. Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК11. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК12. Здатність діяти на підставі етичних міркувань (мотивів).

СК4. Усвідомлення особливостей і місця вітчизняної інтелектуально-філософської традиції у світовій.

СК10. Здатність аналізувати та коментувати літературу з філософської, соціокультурної та загальнонаукової проблематики.

4. Результати навчання. Протягом вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти має досягти або вдосконалити наступні програмні результати навчання:

ПРН1. Розуміти сенс філософії, її місце в системі культури.

ПРН16. Вміти застосовувати загальногуманітарні та філософські знання в різних сферах життєдіяльності.

ПРН18. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

ЗВО повинен **знати**:

- основні релігії світу та їх характерні особливості,
- етапи становлення та поширення віровчень,
- роль релігій в духовному житті людства загалом та історії українства зокрема.

ЗВО повинен **вміти**:

- слідувати принципам свободи совісті, гарантованого в демократичних співтовариствах,
- критично аналізувати релігійні вчення, толерантно ставитись до вибору віросповідань інших як в Україні, так і за її межами,
- осягнути релігійні процеси в контексті культурно-антропологічних та суспільно-політичних перетворень і творчо використовувати їх технології в професійній діяльності.

5. Пререквізити. Передумовою для вивчення дисципліни є базові знання з дисципліни «Релігієзнавство».

6. Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	24
Семінарські заняття	16
Самостійна робота	80
Всього кредитів – <i>вказати кількість кредитів</i>	4 (120 годин)

Форма проведення занять – лекційні, семінарські (практичні), самостійна робота – з використанням системи дистанційного навчання Moodle, літератури, відеоматеріалів, консультації, вивчення першоджерел, усного/письмового індивідуального завдання, підготовка тез доповідей на конференцію.

7. Тематика курсу

Змістовий модуль 1. Релігійні процеси як частина суспільного розвитку: методологічні підходи

Тема 1. Сутність та соціальна природа релігії.

Релігія в структурі духовних цінностей людства. Тлумачення релігії в історії культури. Соціально-історичний характер релігії. Основні концепції походження релігій. Концептуальне, теологічне, ідеологічне визначення сутності релігії. Типологія та класифікація релігій. Структура сучасних релігій. Сутність та структура релігійної свідомості, релігійна ідеологія та психологія, релігійний світогляд. Буденна і теоретична релігійна свідомість. Релігійна віра та її особливості. Мова і термінологія релігії. Релігійна свідомість і правосвідомість. Релігійна діяльність та відносини, їхні види (культові та позакультові). Релігійні інститути та організації. Види і структура релігійних інститутів та організацій. Інфраструктура окремих ланок релігійних установ. Церква і правові інститути. Структура і соціальні функції церкви та релігійних організацій. Функції релігії в різних сферах життя суспільства: світоглядна, компенсаторна, комунікативна, регулятивна, інтегративна. Релігійні та позарелігійні функції конфесійних установ і організацій. Функції релігійного культу.

Соціальні наслідки функціонування релігії. Особливості професійної діяльності працівників правоохоронних органів з різними верствами віруючих.

Тема 2. Сучасні релігії світу.

Національні та світові релігії сучасності. Суспільно-історичні передумови виникнення і розвитку національних релігій. Ранні та пізні національні релігії. Характерні риси і особливості національних релігій. Релігійна статистика та динаміка поширення конфесій у сучасному світі. Географія релігій. Процеси секуляризації і десекуляризації наприкінці ХХ на початку ХХІ століть, як фактор суспільно-політичної реальності. «Реванш Бога» і «зіткнення цивілізацій» у контексті актуальних глобальних геополітичних і суспільно-політичних змін. Юдаїзм: соціально-історичний контекст виникнення, становлення і розвитку. Історичні форми юдаїзму. Тора – ідейна основа юдаїзму. Сутність віровчення і культу. Модернізація юдаїзму в сучасних умовах. Індуїзм: соціально-історичні умови виникнення. Структура, особливості віровчення і культу. Веди – ідейне джерело індуїзму. Вчення про “аватару” та “незаподіяння зла”. Модернізація віровчення індуїзму в сучасних умовах та його політизація. Джайнізм: соціально-історичні умови виникнення та розвитку. Корпоративний характер джайнізму. Особливості віровчення і культу. Пристосування джайнізму до сучасних умов. Течії в джайнізмі. Сикхізм: виникнення, формування та розвиток. Релігійно-філософська система сикхізму. Характерні особливості віровчення та культу. Сикхізм та індуїзм. Сикхізм в сучасній Індії. Конфуціанство: виникнення, формування та розвиток, філософськоетичне вчення конфуціанства. Особливості віровчення й культу. Зміст основних ідей конфуціанства, їхня соціальна сутність. Сучасне конфуціанство в Китаї. Даосизм: соціально-історичні умови виникнення, формування та розвитку. Віровчення й культ. Даосистський закон буття. Даосизм про місце та роль людини у світі. Взаємозв'язок даосизму з віровченням буддизму. Даосизм у сучасних умовах. Синтоїзм. Джерела виникнення, формування та еволюція. Політичний характер синтоїзму. «Кодзікі» та «Нихонсьокі» як ідейні джерела синтоїзму. Особливості віровчення і культу. Храмівий синтоїзм, “домашній” синтоїзм. Синтоїзм у сучасній Японії.

Тема 3. Буддизм та іслам: особливості віровчення та культу.

Загальна характеристика буддизму: місце в структурі світових релігій, географія поширення. Соціально-історичні умови виникнення та формування буддизму. Віровчення буддизму. Філософсько-світоглядні основи віровчення буддизму. Будда як історична особа. Вчення Будди. Міфологія та догматика буддизму. Зміст понять «сансара», «карма», «нірвана». Вчення про “спасіння” в буддизмі. Буддійський культ: обряди, звичаї, свята. Священні книги буддизму. Організаційна структура і духовенство в буддизмі. Історичні етапи розвитку буддизму. Основні напрями: хінаяна та махаяна, тантраяна. Ламаїзм: особливості віровчення та культу. Дзен-буддизм: віровчення та культ. Вплив буддизму на духовне життя і цивілізацію народів Азії. Сучасний буддизм: школи, течії, секти. Духовні передумови та ідейні джерела ісламу. Історична особа Мухамада. Початки історії ісламу: доба зародження Халіфату, як «Золотий Вік» ісламської релігії. Розкол ісламської Умми на сунітів та шиїтів і його наслідки для ісламського світу. Етапи розвитку ісламської цивілізації та халіфатистської державно-правової традиції: Халіфати Омейядів та Абасидів, шиїтський Халіфат Фатимідів, Османська імперія. Віровчення ісламу: принцип єдинобожжя, вчення про приречення, есхатологія. Культ ісламу: свята, обряди, ритуали, пости. Організаційна структура та духовенство в ісламі. Шиїзм – ортодоксія (інсаашарити-усуліти) та секти (ісмаїлізм, алавізм, друзи та ін.). Відсутність розмежування в ісламській цивілізації між правовою, політичною та релігійною сферами суспільного буття. Ісламське право: фікх та шаріат. Чотири правові системи ортодоксального сунітського ісламу – масхаби. Суфізм, як містичний напрямок в ісламі, його вплив на ісламську культуру, філософію і політику. Реформістські пуританські течії в ісламі: салафія (ваххабізм), «Брати мусульмани» (іхванізм), деобандійська школа. Радикальний напрямок політичного ісламу – «Хезболла», «Хізб-ут-тахрір», «Хамас», «Талібан», «Аль-Каїда», «Аль-Гамаа аль-ісламія». Іслам в Україні – історія та сучасність. Релігійні організації мусульман в сучасній Україні.

Тема 4. Християнство та християнські цінності в сучасному світі.

Соціально-історичні передумови виникнення християнства. Історія становлення християнства як світової релігії. Первісне християнство. Ранні християнські громади. Формування догматики, канонічного права, церковної організації, календаря під час діяльності Вселенських Соборів. Основні етапи еволюції християнства: утворення християнської Церкви, перші розколи у Церкві. Східні (орієнтальні) «дохалкідонські» християнські церкви: асирійська, коптська, ефіопська, еритрейська, вірменська, сирійськояковітська, індо-маланакарська. Вірменська церква в Україні. Основні течії християнства: католицизм, православ'я, протестантизм. Суть та особливості віровчення і культової практики. Православ'я – історія і сучасність. Автокефальні православні церкви Вселенського Православ'я. Особливості православної догматики і канонічного права. Нікео-Константинопольський символ віри. Юліанський і «новоюліанський» церковний календар. Особливості православного богослужіння. Православні пости і свята. Католицизм – історія і сучасність. Папство і організаційна структура католицизму. Ватикан – адміністративний і духовний центр Католицької Церкви. Особливості католицької догматики. Вчення про «філіюкве». Особливості богослужбової практики католицизму. Григоріанський календар. Греко-католицизм. Протестантизм і Реформація. Ранній і пізній протестантизм. Харизматичний напрямок у протестантизмі. Відносини гілок християнства на сучасному етапі історії.

Змістовий модуль 2. Релігійні процеси в сучасній Україні: від епохи тоталітаризму до лібералізації та демократизації релігійного життя

Тема 5. Релігійні течії та конфесії в історії України.

Формування української народності і нації, її культурної і цивілізаційної ідентичності та вплив християнської релігії на цей процес. Хрещення Русі, його вплив на формування культури та політичної ідеології першої української державності. Релігія і козацтво. Християнство в сучасній Україні: Українська Православна Церква, Українська Греко-Католицька Церква, Українська Римо-Католицька Церква, протестантські конфесії. Баптизм, адвентизм, п'ятидесятництво – найпоширеніші протестантські напрямки в Україні.

Тема 6. Релігійне життя у новітній Україні.

Географія релігій в сучасній Україні та історичні особливості її формування. Актуальна конфесійна статистика в сучасній Україні та динаміка її розвитку. Конфесійно-етнічні меншини й етно-релігійні групи. Національні релігії в житті етнічних меншин в Україні: іудаїзм, караїмство. Юдаїзм в Україні.

Тема 7. Законодавство про свободу совісті та релігійні організації.

Поняття та зміст свободи совісті. Формування поглядів про свободу совісті та віросповідання, їх генезис і еволюція. Боротьба за встановлення свободи совісті: історичний аспект. Концептуально-ідеологічне, політикопрограмне та конституційно-правове виявлення свободи совісті. Еволюція свободи совісті в Україні: історико-правовий аналіз конституційно-правового інституту свободи совісті. Свобода совісті як об'єктивне право. Суб'єктивне право свободи віросповідання. Конституція України про свободу совісті. Нормативно-правові акти про свободу совісті та релігійні організації. Визначення та сутність відокремлення церкви від держави та школи від церкви. Державно-правові, адміністративно-правові, кримінально-правові та цивільно-правові гарантії свободи совісті. Соціальні умови й гарантії реалізації свободи совісті в Україні. Законодавство про свободу совісті: сутність, зміст, предмет правового регулювання. Еволюція нормативно-правового регулювання релігійних відносин в Україні. Декрет ТРСУ України "Про відокремлення церкви від держави і школи від церкви" (22.01.1919), Положення "Про релігійні громади в Україні" (від 01.11.1976). Закон України "Про свободу совісті та релігійні організації" (23.04.1991). Правове становище й правоспроможність релігійних громад. Майнове становище релігійних громад. Права релігійних громад та громадян. Трудова діяльність в релігійних організаціях та на їхніх підприємствах. Державні органи й релігійні громади. Нормативно-правове регулювання релігійних відносин у кримінальному, адміністративному та цивільному праві. Відповідальність за порушення законодавства про свободу совісті та релігійні організації. Завдання правоохоронних органів по регулюванню свободи віросповідання і дотримання законодавства про свободу совісті та релігійні організації.

Тема 8. Міжнародне право про свободу совісті.

Міжнародні стандарти свободи совісті. Свобода совісті та права людини. Світова громадськість у боротьбі за права і свободи людини. Особливості правового визначення свободи віросповідання в міжнародному праві. Права на свободу віросповідання, совісті й релігій у міжнародних конвенціях та пактах про громадянські та політичні права людини: "Загальна декларація прав людини" (1948), "Міжнародний пакт про громадянські та політичні права" (1966), "Конвенція про права дитини" (1989) та ін. Вимоги міжнародних актів до права на свободу віросповідання в окремих галузях суспільних відносин та діяльності (етнонаціональних, міграційних, освітянських, в пенітенціарних закладах). Правоздатність релігійних організацій за міжнародним правом. Міжнародний стандарт норм права на свободу віросповідання в "Декларації про ліквідацію всіх форм нетерпимості та дискримінацію на основі релігії або переконань" (1981), "Підсумковому документі Віденської зустрічі представників держав-учасниць Наради з безпеки і співробітництва в Європі" (1989) та ін. Відповідність національного законодавства про свободу совісті міжнародним документам. Пріоритети державної політики України в галузі свободи совісті: шляхи реалізації. Виконання обов'язків та зобов'язань України, що впливають з її членства в Раді Європи.

Теми лекційних занять

№	Назва	Кількість годин
1	Сутність та соціальна природа сучасних релігій. Релігія в структурі духовних цінностей людства	2
2	Сучасні релігії світу. Головні тенденції релігійного розвитку світу	3
3	Буддизм та іслам: особливості віровчення та культу	4
4	Християнство та християнські цінності в сучасному світі	2
5	Релігійні течії та конфесії в історії України	3
6	Релігійне життя у новітній Україні	3
7	Законодавство про свободу совісті та релігійні організації	3
8	Міжнародне право про свободу совісті	4
Разом		24

Теми практичних занять

№ з/п	Назва	Кількість годин
1.	Сутність та соціальна природа сучасних релігій. Релігія в структурі духовних цінностей людства	2
2.	Сучасні релігії світу. Головні тенденції релігійного розвитку світу	2
3.	Буддизм та іслам: особливості віровчення та культу	2
4.	Християнство та християнські цінності в сучасному світі	2
5.	Релігійні течії та конфесії в історії України: основні підходи до розуміння, етапи формування та статистично-географічні характеристики	2
6.	Релігійне життя в Україні за 30 років: основні тенденції змін, проблеми та шляхи їх розв'язання. Релігія та її роль і побудові демократичної плюральної держави.	2
7.	Законодавство про свободу совісті та релігійні організації	2
8.	Міжрелігійні конфлікти в світі та шляхи їх розв'язання. Міжнародне право про свободу совісті.	2
Разом		16

Самостійна робота

№ з/п	Назва	Кількість годин
1	Релігійні процеси як ознака розвитку людства	6
2	Релігійні процеси крізь призму основних понять	6
3	Головні тенденції релігійного розвитку світу	6
4	Релігійні процеси в Україні: основні підходи до розуміння	6
5	Формування сучасної релігійної карти світу	6
6	Основні осі міжрелігійних взаємозв'язків	6
7	Міжрелігійні конфлікти в світі та шляхи їх розв'язання	6
8	Релігійна карта України: основні етапи формування та статистично-географічні характеристики	5
9	Релігійне життя в Україні за 30 років: основні тенденції змін, проблеми та шляхи їх розв'язання. Релігія та її роль і побудові демократичної плюральної держави	5
10	Сутність та соціальна природа релігії. Релігія в структурі духовних цінностей людства	6
11	Сучасні релігії світу. Релігійні течії та конфесії в Україні	6
12	Буддизм та іслам: особливості віровчення та культу	5
13	Християнство та християнські цінності в сучасному світі	5
14	Законодавство про свободу совісті та релігійні організації. Міжнародне право про свободу совісті.	6
	Разом	80

8. Система оцінювання та вимоги

Загальна система оцінювання курсу	Оцінювання знань ЗВО здійснюється за 100-бальною шкалою з подальшим переведенням у національну шкалу (шкалу Університету) та шкалу ECTS, відповідно до «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Національного університету «Чернігівська політехніка»» https://stu.cn.ua/wp-content/stu-media/normobaza/normdoc/norm-osvitproces/polozhennya-pro-potochne-ta-pidsumkove-oczinuyuvannya-znan-zdobuvachiv-vo.pdf. Система оцінювання знань з навчальної дисципліни включає поточний та семестровий контроль знань. ЗВО може набрати до 75% (75 балів) підсумкової оцінки за виконання протягом семестру всіх видів робіт і до 25% (25 балів) підсумкової оцінки на екзамені, які сумуються в загальну оцінку за курс. Поточний контроль проводиться шляхом спілкування із здобувачами вищої освіти під час лекцій, семінарських занять, усного та письмового опитувань здобувачів вищої освіти, оцінювання результатів неформальної освіти та виконання самостійної роботи. Семестровий контроль проводиться у формі екзамену за графіком навчального процесу відповідно до затвердженого розкладу. Для цього формуються білети, які складаються з трьох питань (1 та 2 теоретичні питання – до 8,5 балів, 3 теоретичне питання – до 8 балів). У 7-8,5 (7-8) балів оцінюється відповідь на питання, яка є повною, її зміст відповідає сутності поставленого питання,
--	---

	(допускаючи при цьому 1-2 незначні помилки). 5-6 балів – відповідь правильна, послідовна, логічна, але ЗВО допускає у викладі окремі незначні пропуски фактичного матеріалу; 3-4 бали ЗВО володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, нечітко, а інколи й невірно формулює основні теоретичні положення; 1-2 бали ЗВО виявляє незнання більшої частини фактичного матеріалу; відповідь не розкриває поставлених запитань чи завдань; допускає грубі помилки; 0 балів – ставиться коли відповідь на питання є повністю неправильною. Оцінювання успішності ЗВО під час семестрового контролю вноситься у відомість успішності та навчальну картку здобувача вищої освіти в автоматизованій системі управління – АСУ «ВНЗ».
Семінарські (практичні) заняття	Усне опитування включає в себе опитування за будь-яким питанням, винесеним на семінарське заняття (за вибором викладача), відповідь на питання інших ЗВО, відповідь на питання для повторення (з тем, що було вивчено раніше). Максимальна кількість балів може бути виставлена ЗВО, підготовленим до відповідей на усі питання теми, включаючи питання винесені на самостійне опрацювання. За кожне виконане завдання здобувач вищої освіти отримує певну кількість балів з урахуванням максимальної кількості балів. Здобувач вищої освіти за роботу на семінарських заняттях змістовних модулів може отримати до 9,5 (9) балів. Складові частини оцінки: відповідь на питання (виконання індивідуальних завдань) – до 9,5 (9) балів; доповнення – до 7,5 (7) балів; запитання – до 2 балів. Загальна максимальна кількість балів за семінарські заняття – 75. Оцінюючи відповідь ЗВО, викладач керується такими критеріями: 8-9,5 (8-9) балів – повне, послідовне та обґрунтоване викладення матеріалу. Відповідь свідчить про глибоке розуміння питання та його зв'язок з іншими темами та питаннями. 6-7 балів – ЗВО дає правильний, повний виклад змісту підручника і матеріалу, поданого викладачем, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач відповідає не чітко. 4-5 бали – ЗВО виявляє знання і розуміння основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає суттєві помилки і усвідомлює їх тільки після повторної вказівки викладача. Викладає матеріал не послідовно. Відповіді на уточнюючі запитання дає не одразу, не впевнено та не чітко. На додаткові питання викладача не відповідає, або відповідає дуже поверхово. 2-3 бали – ЗВО у відповіді припускається грубих помилок і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача; поверхово орієнтується в питанні та темі, яка обговорюється на семінарському занятті. 1 бал – ЗВО намагається відтворити зміст матеріалу, однак взагалі не розуміє його змісту. 0 балів отримує ЗВО, який відмовляється відповідати на запитання.
Умови допуску до підсумкового контролю	До підсумкового семестрового контролю допускаються ЗВО, які виконали всі обов'язкові види робіт та мають підсумкову оцінку від 35 балів і більше. У випадку, якщо ЗВО протягом семестру не виконав у повному обсязі передбачених робочою програмою навчальної дисципліни всіх видів навчальної роботи, має більше 30% пропусків навчальних занять (без поважних причин) від загального обсягу аудиторних годин відповідної навчальної дисципліни або не набрав мінімально необхідну кількість балів

	(тобто кількість балів, яка сумарно з максимально можливою кількістю балів, які ЗВО може отримати під час семестрового контролю не дозволить отримати підсумкову оцінку «задовільно – Е, 60 балів»), (35 балів), то він не допускається до складання екзамену під час семестрового контролю, але має право ліквідувати академічну заборгованість. На ліквідацію академічної заборгованості виноситься весь обсяг теоретичного матеріалу, що передбачений робочою програмою навчальної дисципліни. Академічна заборгованість повинна бути ліквідована до атестації здобувача вищої освіти, а у випадку коли заборгованість виникла з дисципліни, знання, уміння та навички з якої, відповідно до структурно-логічної схеми підготовки фахівця, потрібні для вивчення навчальних дисциплін наступного семестру, то така заборгованість повинна бути ліквідована до початку нового семестру. Академічна заборгованість ліквідується здобувачами вищої освіти протягом наступних семестрів згідно з розкладами ліквідації академічної заборгованості, що затверджуються директором ННІ за поданням відповідних кафедр. Результати ліквідації академічної заборгованості відображаються в ліквідаційній відомості успішності.
--	--

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Модуль за тематичним планом дисципліни та форма контролю		Кількість балів
Змістовий модуль 1. Релігійні процеси як частина суспільного розвитку: методологічні підходи		0...37,5
1	Робота на 1-му семінарському (практичному) занятті	0...9
2	Робота на 2-му семінарському (практичному) занятті	0...9,5
3	Робота на 3-му семінарському (практичному) занятті	0...9,5
4	Робота на 4-му семінарському (практичному) занятті	0...9,5
Змістовий модуль 2. Релігійні процеси в сучасній Україні: від епохи тоталітаризму до лібералізації та демократизації релігійного життя		0...37,5
1	Робота на 1-му семінарському (практичному) занятті	0...9,5
2	Робота на 2-му семінарському (практичному) занятті	0...9,5
3	Робота на 3-му семінарському (практичному) занятті	0...9,5
4	Робота на 4-му семінарському (практичному) занятті	0...9
Усього поточний і проміжний модульний контроль		0...75
Семестровий контроль (екзамен)		0...25
Разом		0...100

Шкала оцінювання результатів навчання

Оцінка в балах	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою (диференційований залік)
----------------	-------------	--

		для екзамену (диференційованого заліку), курсового проєкту (роботи), практики, атестації	для заліку
90-100	A (відмінно)	відмінно	зараховано
82-89	B (дуже добре)	добре	
75-81	C (добре)		
66-74	D (задовільно)	задовільно	
60-65	E (достатньо)		
0-59	FX (незадовільно)	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

9. Обладнання та програмне забезпечення. Для проведення лекційних та семінарських (практичних) занять можуть використовуватися мультимедійний проектор, ноутбук, система відеоконференцз'язку Microsoft Teams (для дистанційного або змішаного навчання), навчальна платформа Moodle.

10. Політики курсу

Вивчення дисципліни відбувається у відповідності до затвердженого аудиторного розкладу або ж дистанційно у випадку введення карантину відповідно до рекомендацій Міністерства освіти і науки України та регламентованих рішень керівництва НУ «Чернігівська політехніка». Вітається інтерактивність здобувачів під час лекційних занять як один із елементів поточного контролю. Консультації відбуваються відповідно до затвердженого розкладу.

У випадку, якщо здобувач протягом семестру не набрав мінімально необхідну кількість балів (35), він не допускається до складання диференційованого заліку під час семестрового контролю, але має право ліквідувати академічну заборгованість у порядку, передбаченому [«Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів НУ «Чернігівська політехніка»»](#). Повторне складання заліку з метою підвищення позитивної оцінки не дозволяється. У випадку повторного складання заліку всі набрані протягом семестру бали анулюються, а повторний диференційований залік складається у вигляді тестування.

До загальної політики курсу відноситься дотримання принципів відвідування занять у відповідності до затвердженого розкладу, а також вільного відвідування лекційних занять для осіб, які отримали на це дозвіл відповідно до [«Порядку надання дозволу на вільне відвідування занять здобувачам вищої освіти НУ «Чернігівська політехніка»»](#). Запорукою успішного вивчення дисципліни є активність та залучення під час проведення лабораторних/практичних та лекційних занять – відповіді на запитання викладача (як один з елементів поточного контролю), задавання питань для уточнення незрозумілих моментів, вирішення практичних завдань. Консультації відбуваються в аудиторіях університету у відповідності до затвердженого розкладу або ж особистих чи групових консультацій (через вбудований форум) на сторінці курсу в системі дистанційного навчання НУ «Чернігівська політехніка».

Політика користування ноутбуками / смартфонами

Прохання до здобувачів тримати смартфони переведеними у беззвучний режим протягом лекційних та практичних занять, так як дзвінки, переписки та спілкування у соціальних мережах відволікають від проведення занять як викладача, так й інших здобувачів. Ноутбуки, планшети та смартфони не можуть використовуватися в аудиторіях під час занять та під час проведення підсумкового контролю (за виключенням проходження тестового контролю в системі Moodle).

Політика заохочень та стягнень

За результатами навчальної, наукової або організаційної діяльності здобувачів вищої освіти за курсом їм можуть нараховуватися додаткові бали – до 10 балів, у залежності від

вагомості досягнень. Види позанавчальної діяльності, за якими здобувачі вищої освіти заохочуються додатковою кількістю балів: участь у міжнародних проєктах, наукові дослідження, тези, участь у науково-практичних конференціях, винаходи, патенти, авторські свідоцтва за напрямами курсу.

Політика академічної доброчесності

Академічна доброчесність повинна бути забезпечена під час проходження даного курсу, зокрема при виконанні контрольних робіт (КР/КП) (принципи описані у [Кодексі академічної доброчесності НУ «Чернігівська політехніка»](#)). ЗВО мають діяти на основі етичних міркувань та академічної доброчесності в процесі навчання та проведення власних науково-теоретичних розвідок, оприлюднення їх результатів, що регламентується Положенням про порядок реалізації права на академічну мобільність, затвердженим Постановою Кабінету міністрів України від 12 серпня 2015 року № 579. Зареєструвавшись на цей курс, ЗВО визнають принципи академічної доброчесності, жодна форма порушення яких не толерується. У випадку таких подій – реагування відповідно до «Кодексу академічної доброчесності Національного університету «Чернігівська політехніка».

Списування під час проміжного та підсумкового контролів, виконання практичних завдань на замовлення, підказки вважаються проявами академічної недоброчесності. Від усіх слухачів курсу очікується дотримання правил. До здобувачів вищої освіти, у яких було виявлено їх порушення, застосовуються різноманітні дисциплінарні заходи (включаючи повторне проходження певних етапів).

Правила перезарахування кредитів

Кредити, отримані в інших закладах вищої освіти, а також результати навчання у неформальній та/або інформальній освіті, можуть бути перезараховані викладачем у відповідності до положення [«Порядок визначення академічної різниці та перезарахування навчальних дисциплін у НУ «Чернігівська політехніка»](#)». Визнання результатів навчання у неформальній освіті розповсюджується на окремі змістові модулі (теми) навчальної дисципліни.

11. Рекомендовані джерела

Основна.

1. Релігійна безпека/небезпека України. Збірник наукових праць і матеріалів. За ред. проф. Колодного А.М. Київ: УАР, 2019. 316 с.
2. Релігійні ідентичності в їх сутності і конфесійних вимірах: український контекст. Кол. монографія // за ред проф. А. Колодного, Л. Филипович, А. Арістової. Київ : УАР, 2021. 348 с.
3. Міжконфесійний та міжрелігійний діалог: вчора, сьогодні, завтра. Львів: Лібертас, 2018. 317 с.
4. Україна поліконфесійна : Монографія за ред. А. Колодного і П. Павленка. Київ, 2021. 391 с.
5. Тейлор Ч. Секулярна доба. Ч. I-II. Київ : Дух і Літера, 2019-2020.
6. Звіт про мережу релігійних організацій в Україні станом на 1 січня 2020 р. // Єдиний державний веб-портал відкритих даних. URL: <https://data.gov.ua/dataset/db82faf8-3c30-4b47-95a6-15b2c0cc5ece/resource/1fc2bcd-bf0a5-4d2f-bbd2-e666498a738c>
7. Особливості релігійного і церковно-релігійного самовизначення громадян України: тенденції 2000–2020 рр. Київ : Центр Разумкова, 2020. 110 с. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_religiya.pdf
8. Fergusson N. Civilization. The West and the Rest. N.Y.: Penguin Press, 2011. 432 p.
9. Karas, F. Civil Feelings as the Civilizational Capital. *Modern Philosophy in the Context of Intercultural Communication: Collective monograph* / Z. M. Atamaniuk, N. P. Hapon, etc. Lviv-Torun: Liha-Pres. (SENSE) 2019. P. 73-106.
10. Yakubovych Mykhaylo. Islam and Muslims in Contemporary Ukraine: Common Backgrounds, Different Images. *Religion, State and Society* Volume 38, 2010. Issue 3: Aspects of Religion in Ukraine Today <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09637494.2010.499287>

Допоміжна.

1. Казанова Х. Релігія в сучасному світі. Плюралізм, секуляризація, глобалізація. Львів: Вид-во УКУ, 2019.
2. Киридон А. М. Становлення помісної Православної церкви в Україні (2016–2019 рр.). *Південь України: етно-історичний, мовний, культурний та релігійний виміри*. 2019. Вип. 7. С. 180-190.
3. Киридон А. М. Томос про надання автокефалії Православній церкві України: архітектоніка процесу // Уманська старовина. 2019. URL: <http://usj.udpu.edu.ua/article/view/190039>
4. Кондратик Л. Й. Громадянська релігія України : Монографія. Київ-Луцьк, 2020.
5. Національна безпека і оборона. Матеріали щорічного опитування. 2004-2021. Київ : УЦЕПД ім. О. Разумкова.
6. Протестантські церкви в контексті вітчизняної історії та суспільних трансформацій. Наук. збірка. За ред. Е. Бистрицької та П. Яроцького. Тернопіль, 2017.
7. Релігійна безпека/небезпека України. Київ : Українська асоціація релігієзнавців, 2019. 316 с.
8. Релігійні ідентичності в їх сутності і конфесійних виявах: український контекст / За ред. А. Колодного, Л. Филипович, А. Арістової. Київ : Українська асоціація релігієзнавців, 2021. 348 с.
9. Соціально-філософські проблеми модернізації українського суспільства з перспективи європейських цінностей : монографія / авт. кол. Єрмоленко, А., Бауман, Ю., Шамрай, В., Гергун, А., Кірюхін, Д., Лазоренко, О., Надольний, М., Нечипоренко, В., Фінько, А., Щербак, С. Київ : Науково-виробниче підприємство «Видавництво «Наукова Думка» НАН України», 2021. 440 с.
10. Україна. 30 років незалежності. Стислий довідник / За ред. д. і. н., проф. Киридон А. М. Київ : Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво», 2021. 536 с.
11. Українське православ'я в еkleзіологічному, політичному та культурному вимірах / За заг. ред. О. Сагана. Київ : Інституту філософії НАН України, 2020. 86 с.
12. Українській унітності. Збірка за ред. А. Колодного і П. Павленка. Київ, 2021.
13. Mazlish B. Civilization and its contents. Stanford, California: Stanford University Press, 2004. 188 p.

Інформаційні ресурси.

1. Система дистанційного навчання НУ «Чернігівська політехніка». <https://eln.stu.cn.ua/course/view.php?id=8708>
2. Електронний архів НУ «Чернігівська політехніка» (IRChNUT). URL: http://library2.stu.cn.ua/resursi_biblioteki/elektronnij_arhiv_chntu/
3. Національна бібліотека України імені Вернадського. URL: www.nbuv.gov.ua
4. Офіційний сайт Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України. URL: <http://www.filosof.com.ua/publik.htm>
5. Філософська думка. Український науково-теоретичний часопис. URL: <http://journal.philosophy.ua>